

THEMA

◀ Diversiteit is een van de sleutelwoorden voor een klimaatslim bos.

het gebruik van vaste uitrijdpaden bij houtoogst zorgt voor het behoud van de bodemstructuur en het bodemleven en levert op die manier een bijdrage aan klimaatbestendig bos.

Rassenlijst

Aanplant van bomen uit de rassenlijst is van belang. Deze rassenlijst wordt beheerd door het Centrum Genetische Bronnen Nederland, CGN (zie rassenlijstbomen.nl). "De bomen op de lijst zijn geselecteerd op onder andere de meer gunstige groei- en productie-eigenschappen. Ook zijn de herkomsten goed aangepast aan de Nederlandse omstandigheden. Het is heel belangrijk om bij aanplant gebruikte maken van kwalitatief goed plantmateriaal uit de rassenlijst. Je investeert hiermee in gezonder en vitaler bos. Op plekken waar natuurlijke verjonging niet of onvoldoende van de grond komt, is aanplant belangrijk om te zorgen dat het bos voldoende CO₂ blijft vastleggen."

Agroforestry

Een belangrijke nieuwe ontwikkeling is de zogenaamd agroforestry. Boeren die hun boerenbedrijf combineren met bosbouw. Bijvoorbeeld een kippenboer die in de uitloop van de kippen bomen aanplant. "Dat kan heel interessant zijn", zegt Boosten. "Met de aanplant van bomen in een kippenuitloop wordt niet alleen extra CO₂ vastgelegd, ook bieden de bomen extra beschutting voor de kippen en wordt de uitloop dubbel benut omdat er hout of biomassa wordt geteeld. Ervaringen van boeren met agroforestry of voorbeelden van het agroforestry-concenten

Werken aan klimaatslim bosbeheer

WAGENINGEN - De bosbouwsector heeft een sterke troef in handen als het het klimaat betreft. Immers: bossen leggen CO₂ vast en dat is een belangrijk onderdeel bij het tegengaan van de opwarming van de aarde. Maar dat betekent wel dat de sector actief aan de slag moet.

Het bos zijn gang laten gaan is mogelijk, maar wil de boscijneraar sturen op CO₂-opslag, dan is actiever beheer nodig, gericht op onder meer het vergroten van de staande voorraad, het aanplanten van soorten die beter bestand zijn tegen droogte en het reduceren van droogtestress. Dit alles om de kansen op ziektes te verkleinen en het beschermen van de bodem te bevorderen. Stichting Probos, Wageningen Environmental Research en Borgman Beheer Advies hebben in opdracht van met Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit een verkenning uitgevoerd naar een gereedschapskist 'klimaatslim bosbeheer'. Momenteel wordt er een online gereedschapskist gebouwd met concrete maatregelen, voorbeeldprojecten en aanbevelingen voor terreinbeheerders en beleidsmakers.

Martijn Boosten is senior adviseur bij Stichting Probos en betrokken bij de samenstelling van de online Gereedschapskist Klimaat-slim Bosbeheer. "De gereedschapskist gaat verder dan bosbeheer alleen en bevat ook handvatten op het gebied van bosaanleg, agroforestry, landschapsbeheer en natuurbeheer. Het gaat daarbij niet alleen over de opslag van CO₂ in bos en bomen, maar ook over bijvoorbeeld het weerbaar maken van bos en beplantingen."

Weerbaar

Een eerste versie van de website is eind dit jaar gereed. Het Nederlandse bosareaal legt jaarlijks 2,4 Mton CO₂ vast (Ministry of Economic Affairs and Climate Policy, 2017), maar de bos- en houtsector kan een veel grotere bijdrage leveren, zo geeft het door de bos- en houtsector in 2016 gelanceerde Actieplan Bos en Hout aan. De ge-

reedschapskist is daarbij een hulpmiddel en moet overheden, terreinbeheerders en ondernemers ondersteunen en stimuleren met informatie bij hun plannen om klimaatmaatregelen te nemen. Een belangrijke uitdaging daarbij is om bossen en bomen weerbaarder te maken tegen de gevolgen van klimaatverandering, zodat ze op lange termijn de gebruikelijke

den en gekapt moesten worden. Diversiteit is belangrijk. Om een gezond bos te krijgen zal je af en toe ook moeten investeren in kwalitatief goed zaaigoed. Daarnaast is het wenselijk om te kijken naar welke soort op welke het best gedijt. Fijnspar zal het met de toemende droogte nog zwaarder krijgen op bijvoorbeeld de zandgronden. Aan de andere kant: geluiden dat de berk en de eik op termijn uit Nederland gaan verdwijnen zijn overdreven. Bomen zijn vaak uitstekend is staat om zich genetisch aan te passen."

experimenteerd wordt om bossen klimaatbestendiger te maken en meer CO₂ vast te leggen. "Er wordt gekeken hoe de boomhazelaar zich ontwikkelt. Een hele interessante boom, omdat hij goed tegen droogte kan en mooi meubelhout levert. De douglas werd lange tijd verguisd, maar mag nu weer rekenen op sympathie, vanwege zijn goede groei en de toepassingsmogelijkheden in de bouw. Ook worden soorten als esdoorn en linde aangeplant vanwege hun gunstige strooiseigenschappen, waarmee ze de bosbodem verbeteren. De

▲ Martijn Boosten is senior adviseur bij Stichting Probos: "Bosbeheer blijft maatwerk."

functies, zoals houtproductie, natuur en recreatie kunnen blijven vervullen en tegelijkertijd CO₂ kunnen blijven opnemen. "En bij weerbaar moet je denken aan bossen die bijvoorbeeld minder kwetsbaar zijn voor storm, droogte of ziektes. Over het algemeen kun je stellen dat het wedden op één paard niet verstandig is. Dat hebben we gezien bij de essentaksterfte, waarbij opeens hele bossen ziek wer-

Hoogwaardige houtsoorten

De aandacht voor oogst en houtproducten is belangrijk. Door het telen van soorten waar hoogwaardige producten van gemaakt kunnen worden kan de koolstof opgeslagen in de boom ook op de langere termijn worden vastgelegd in houten balken, meubels, spaanplaat etc. Boosten ziet dat er in de Nederlandse en Duitse bossen volop ge-

populier krijgt weer aandacht omdat het een snel groeiende soort is en commercieel interessant."

Strooisel

Kijken we bij bosbeheer naar het optimaliseren van de bijgroei in relatie met het klimaat, dan is een snelle opbouw van staande voorraad wenselijk als het gaat om vastlegging van de CO₂. Frequent dunnen en de bijgroei op peil houden heeft zeker zijn voordelen. Het geeft het overblijvende bos meer licht en ruimte, zodat sprake is van een sterkere bijgroei en dus CO₂ vastlegging. Een gezonde bosbodem is van belang, omdat het de vitaliteit en productiviteit van het bos verhoogt en dus zorgt voor meer CO₂-vastlegging. Aanplant van boom- en struiksoorten die het strooisel verrijken zorgen voor een verbetering van de groei, meer bodemleven en een beter nutriëntenhuishouding. Ook

zijn straks terug te vinden in de gereedschapskist."

Subsidie

Daar waar de bosbeheerder vooral kijkt hoe hij zijn bos weerbaarder kan maken ten de gevolgen van klimaatverandering, is de overheid geïnteresseerd in de bijdrage die bossen kunnen leveren in het vastleggen van CO₂ om te voldoen aan de Klimaatakkoorden van Parijs. "Een interessante discussie is of de overheid bosbeheerders straks gaat belonen voor hun bijdrage aan de klimaatdoelstellingen. Krijgen boscijneraren wellicht extra subsidie van de SNL, bovenop de subsidie die ze nu krijgen voor de openstelling van hun bos voor recreatie en hun bijdrage aan de natuurdoelen? Willen we de klimaatdoelen van Parijs halen, dan hebben we daar klimaatslim bosbeheer bij nodig. Dit vergt extra investeringen."

"Het is het beste om oud hout te verbranden, oude wijn te drinken, oude vrienden te vertrouwen, en oude auteurs te lezen."